

Y Gwir Anrhydeddus Elin Jones AS

Llywydd, Senedd Cymru

Right Honourable Elin Jones MS

Llywydd, Welsh Parliament

David Rees AS

Cadeirydd y Pwyllgor Biliau Diwygio

15 Ebrill 2024

Annwyl David,

Bil Senedd Cymru (Rhestrau Ymgeiswyr Etholiadol)

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 22 Mawrth 2024, ac am y cyfle i gynorthwyo'r Pwyllgor yn ei waith craffu ar Fil Senedd Cymru (Rhestrau Ymgeiswyr Etholiadol) ("Bil SC(RhYE)"). Amgaeaf fy ymateb i'r cwestiynau a godwyd yn eich llythyr.

Fel y gwyddoch, fel Llywydd, gosodais fy natganiad ar gymhwysedd deddfwriaethol mewn perthynas â Bil SC(RhYE) (fel sy'n ofynnol o dan Reol Sefydlog 26.4) ar 11 Mawrth 2024. Yn unol â'r cais, dyma ysgrifennu atoch yn awr yn rhinwedd fy swydd fel Cadeirydd Comisiwn y Senedd, a Chadeirydd Pwyllgor Busnes y Senedd. Mae'r wybodaeth amgaeedig, felly, yn cael ei darparu'n annibynnol ar fy natganiad ar gymhwysedd deddfwriaethol. Yn yr un modd, ni ddylai fy ymateb amgaeedig ddylanwadu o gwbl ar y modd y caiff fy natganiad ar gymhwysedd deddfwriaethol ei ddehongli.

Cysylltwch ar bob cyfrif os gallaf fod o gymorth pellach i'r Pwyllgor yn ei drafodaethau

Yn gywir,

Y Gwir Anrhydeddus Elin Jones MS/AS

Llywydd

Ymateb i gwestiynau yn y llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Biliau Diwygio: 22 Mawrth 2024

Cwestiwn 1: Rydym yn nodi nad yw Asesiad Effaith Rheoleiddiol Llywodraeth Cymru ar gyfer y Bil hwn yn nodi unrhyw gostau nac arbedion i Gomisiwn y Senedd. Pa ran y mae Comisiwn y Senedd wedi'i chwarae o ran datblygu'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol? A allwch chi gadarnhau na ragwelir unrhyw gostau neu arbedion mesuradwy neu anfesuradwy i'r Comisiwn yn gysylltiedig â'r Bil hwn?

Ymateb: Gallaf gadarnhau nad yw Comisiwn y Senedd wedi chwarae unrhyw ran yn y gwaith o ddatblygu Asesiad Effaith Rheoleiddiol Bil SC(RhYE). Darparodd y Comisiwn gostau o ran yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer Bil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau). Rwyf ar ddeall – o ystyried cwmpas Bil SC(RhYE) a'r wybodaeth a ddarparwyd – nad oedd Llywodraeth Cymru wedi'i gwneud yn ofynnol i Gomisiwn y Senedd roi unrhyw wybodaeth ychwanegol i lywio'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer Bil SC(RhYE).

Cwestiwn 2: Pa baratoadau y mae Comisiwn y Senedd yn eu gwneud i godi ymwybyddiaeth y cyhoedd o'r Bil? Beth yw'r amcangyfrif o gost y gweithgaredd hwn?

Ymateb: Mae cynllun cyfathrebu lefel uchel wedi'i ddatblygu, wrth ragweld pasio'r ddeddfwriaeth ddiwygio.

Bydd ymgyrch gyfathrebu Comisiwn y Senedd ar gyfer Diwygio'r Senedd yn mynd ati i gyflawni'r canlynol:

- Codi ymwybyddiaeth o'r newidiadau i'r Senedd;
- cynyddu dealltwriaeth o rôl y Senedd a'i Aelodau; ac
- annog cyfranogiad yn etholiad y Senedd.

Bydd hyn – i raddau helaeth – yn ategu amcanion Strategaeth Gyfathrebu ac Ymgysylltu Comisiwn y Senedd ar gyfer y Chweched Senedd, sydd yn ei thrydedd flwyddyn ac sy'n anelu at gyrraedd cynulleidfaoedd nad ydynt wedi ymgysylltu â'r Senedd o'r blaen. Bydd hon yn parhau i fod yn gynulleidfa sy'n flaenoriaeth i Gomisiwn y Senedd ond oherwydd maint y newidiadau, bydd y Strategaeth Gyfathrebu ac Ymgysylltu hefyd yn ymgorffori technegau i gyrraedd y rheini sy'n fwy tebygol o fod wedi ymgysylltu â'r Senedd, a sefydlu ei hun fel ffynhonnell wybodaeth y gellir ymddiried ynddi.

Wrth ystyried hyd a lled y newidiadau a'u pwysigrwydd, mae gwaith eisoes yn mynd rhagddo i archwilio cyfleoedd i weithio gyda phartneriaid – megis Llywodraeth Cymru a'r Comisiwn Etholiadol – i alinio cynlluniau cyfathrebu Comisiwn y Senedd, a sicrhau bod pob sefydliad yn cydweithio lle bynnag y bo modd. At hynny, mae'n sicrhau nad yw ymdrechion yn cael eu dyblygu, bod negeseuon dryslyd yn cael eu hosgoi, bod y defnydd gorau o arian cyhoeddus yn cael ei ddarparu.

Mae Cynllun Ymgyrch Diwygio'r Senedd, Comisiwn y Senedd, wedi'i rannu'n gamau sy'n ymestyn o basio'r Bil i gyflwyno Senedd newydd, ddiwygiedig yn 2026.

Cam Un – Rhannu Gwybodaeth (Haf 2024 – Gwanwyn 2025)

Bydd y cam hwn o'r ymgyrch yn canolbwyntio ymdrechion ar sicrhau bod pobl sy'n ymgysylltu â'r Senedd yn gallu cael mynediad hawdd at wybodaeth glir a dealladwy am y newidiadau, a sut y bydd y newidiadau hynny'n effeithio arnynt.

Mae hyn yn cynnwys diweddariadau i wefan y Senedd, gwybodaeth wedi'i diweddaru ar y safle ar gyfer ymwelwyr â'r Senedd, sesiynau addysg wedi'u diweddaru a gwybodaeth yn sioeau haf Comisiwn y Senedd.

At hynny, bydd y cam hwn o'r ymgyrch hefyd cael ei ddefnyddio i nodi 25 mlynedd ers sefydlu'r Senedd, er mwyn tynnu sylw at gam nesaf ei thaith, gan gynnwys archwilio cyfleoedd gyda'r cyfryngau, a digwyddiadau yn y Senedd a gynhelir gan y Llywydd.

Cam Dau – Annog Cyfranogiad (Gwanwyn 2025 – Mai 2026)

Yn ystod y cyfnod hwn, bydd ymdrechion yn cael eu cynyddu er mwyn cyrraedd cynulleidfaoedd nad ydynt, fel arfer, yn ymgysylltu â'r Senedd, yn ogystal â chynnal cysylltiadau â'r rheini sydd wedi gwneud o'r blaen.

Mae hyn yn cynnwys canolbwyntio'r rhan fwyaf o weithgareddau ymgysylltu wyneb yn wyneb Comisiwn y Senedd ar Ddiwygio'r Senedd – gan gynnwys sioeau haf, allgymorth cymunedol, digwyddiadau a sesiynau addysg. Bydd hynny'n cael ei wneud gan ddefnyddio mewnwleidiad cynulleidfa i lywio'r gweithgareddau'n unol ag anghenion y cynulleidfaoedd targed hynny.

Daw uchafbwynt y cyfnod hwn tuag at ei ddiwedd, pan fydd Comisiwn y Senedd yn lansio ei ymgyrch gwybodaeth etholiad. Mae syniadau cynnar ar gyfer yr ymgyrch hon yn cynnwys gweithio gyda chrewyr cynnwys ar y cyfryngau cymdeithasol, ymgyrch hysbysebu digidol, allgymorth cymunedol – gyda ffocws ar gymunedau sydd wedi bod yn llai tebygol o ymgysylltu â'r Senedd yn flaenorol – a cham ymlaen o sesiynau addysg sy'n canolbwyntio ar y rheini sydd dros 16 oed.

Bydd Comisiwn y Senedd yn ymchwilio ymhellach i weithio mewn partneriaeth â sefydliadau allweddol – fel y Comisiwn Etholiadol – yn ystod y cam hwn, i sicrhau nad yw ymdrechion yn cael eu dyblygu, ac er mwyn cynyddu cyrhaeddiad. Gallai hyn gynnwys cydweithio ar adnoddau addysg a digwyddiadau, a rhannu gwybodaeth am ymgyrchoedd marchnata.

Cam Tri – Cyflwyno Senedd Ddiwygiedig (Mai 2026 – Hydref 2026)

Bydd y cam hwn yn canolbwyntio ar godi ymwybyddiaeth o'r Senedd, a'r hyn y gall ei wneud i gefnogi pobl a'u cymunedau.

Gyda'r newid mwyaf yn debygol o fod o amgylch Aelodau a'u hetholaethau, bydd y cam hwn yn canolbwyntio'n enwedig ar gefnogi pobl i ddod o hyd i'w Haelodau, a'r hyn y gall eu Haelodau ei wneud i'w cefnogi. Bydd hon yn ymdrech â ffocws ar draws pob sianel, gan gynnwys hysbysebu digidol, cyfryngau lleol, ymgysylltu â'r gymuned, ac ymweliadau a theithiau.

Costau

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil SC(RhYE) yn cynnwys costau codi ymwybyddiaeth y cyhoedd mewn perthynas â deddfwriaeth diwygio'r Senedd. Nid oes unrhyw gostau pellach wedi'u nodi ar gyfer y Bil SC(RhYE).

Cwestiwn 3: Yng ngoleuni'r cynnydd tebygol yn nifer yr Aelodau o'r Senedd sydd â chyfrifoldebau gofalu am blant a babanod, a roddwyd unrhyw ystyriaeth i wneud addasiadau i ystâd y Senedd, megis darparu cyfleuster crèche ar y safle, neu gynyddu'r ddarpariaeth parcio hygyrch, ystafelloedd teulu, a chyfleusterau ar gyfer bwydo ar y fron a thynnu llaeth?

Ymateb: Mewn ymateb i gynnigion Diwygio'r Senedd, mae Prosiect Tŷ Hywel 26 wedi'i sefydlu o fewn rhaglen Ffyrdd o Weithio Comisiwn y Senedd. Cwmpas y prosiect hwn – sy'n nodi'r amserlenni heriol ar gyfer cyflawni erbyn dechrau 2026 – yw darparu lle swyddfa ychwanegol ar gyfer y cynnydd posibl yn nifer yr Aelodau a'u staff cymorth, gan hefyd ddarparu lle i staff Comisiwn y Senedd, a digon o le ar gyfer nifer gynyddol o Weinidogion a swyddogion Llywodraeth Cymru. Ceisir ymgynghori ag Aelodau ar eu hanghenion mewn nifer o ffyrdd, gan gynnwys sesiynau galw heibio yn y Cwrt, grwpiau cyfeirio Aelodau a gweithdai ar gyfer prosiectau Tŷ Hywel a'r Siambr. Fe fydd y prosiect Tŷ Hywel yn ystyried addasiadau priodol pe bai yna ddymuniad gan Aelodau i'r perwyl hynny.

O fewn y rhaglen Ffyrdd o Weithio, mae Comisiwn y Senedd hefyd wedi sefydlu prosiect Bae Caerdydd 2032. Bydd y gwaith hwn yn nodi ac yn cyflawni anghenion hirdymor y Senedd o ran ystâd a llety, gan gynnwys ystyried ystod eang o gyfleusterau sydd eu hangen i gefnogi'r Senedd a'i Haelodau, o fewn y paramedrau cyllido y cytunwyd arnynt gan y Senedd. Ar yr adeg briodol yn natblygiad y prosiect, bydd Comisiwn y Senedd yn ymgysylltu'n fanwl â grwpiau'r pleidiau i sicrhau bod anghenion yr Aelodau'n cael eu hadlewyrchu'n llawn yn y cynlluniau ar gyfer unrhyw opsiwn llety arfaethedig yn y dyfodol.

Cwestiwn 4: A roddwyd unrhyw ystyriaeth i ffyrdd o weithio'r Senedd yn y dyfodol i fynd i'r afael â rhwystrau a allai fel arall atal menywod a grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol rhag sefyll mewn etholiad, megis amserlennu busnes y Senedd, arferion gweithio hyblyg a datblygiadau technolegol arloesol?

Ymateb: Mewn perthynas ag unrhyw rwystrau a allai gael eu cyflwyno gan weithdrefnau'r Senedd, bu'r Pwyllgor Busnes yn ystyried papur ar barodrwydd gweithdrefnol ar gyfer diwygio'r Senedd ym mis Tachwedd 2023 a chytunodd, mewn egwyddor, i ddechrau ystyried meysydd diwygio gweithdrefnol yn hydref 2024.

Mae'r deddfwriaeth ddiwygio – ar ei ffurf bresennol – yn cynnwys nifer o ddarpariaethau a fydd, os caiff ei phasio, yn golygu bod angen gwneud newidiadau i weithdrefnau'r Senedd, gan gynnwys diwygiadau i'r Rheolau Sefydlog a chanllawiau cysylltiedig.

Er bod paramedrau'r adolygiad hwn yn cael eu datblygu ar hyn o bryd, bydd angen i'r Pwyllgor Busnes gymryd y camu a ganlyn, o leiaf:

- Adolygu'r Rheolau Sefydlog a'r canllawiau cysylltiedig yng ngoleuni'r deddfwriaeth Diwygio'r Senedd, unwaith y caiff ei phasio; a hefyd
- cynnig newidiadau i Reolau Sefydlog y Senedd i sicrhau nad oes unrhyw rwystrau gweithdrefnol i weithrediad y Seithfed Senedd.

Fel rhan o'r gwaith y mae'n ei wneud i gwmpasu'r adolygiad hwn, bydd y Pwyllgor Busnes yn ystyried, ymhlith pethau eraill, a ddylid cynnwys materion fel trefnu busnes yn wahanol a/neu ystyried effaith unrhyw newidiadau gweithdrefnol presennol, neu newidiadau gweithdrefnol posibl, ar allu'r Senedd i ddenu ystod mor eang ac amrywiol o Aelodau â phosibl.

At hynny, ym mis Mai 2022, gwnaeth y Pwyllgor Diben Arbennig ar Ddiwygio'r Senedd argymhelliad i'r Pwyllgor Busnes y dylai ystyried y materion ymarferol a gweithdrefnol sy'n gysylltiedig â dau Aelod yn rhannu swydd benodol (megis rôl Cadeirydd Pwyllgor), gan nodi effaith gadarnhaol bosibl hynny ar amrywiaeth yr ymgeiswyr sy'n sefyll etholiad fel rheswm dros archwilio'r maes hwn ymhellach. Mae'r mater wedi'i ychwanegu at flaenraglen waith weithdrefnol y Pwyllgor Busnes, a disgwylir iddo gael ei ystyried yn 2024.

Ers hynny, mae darpariaeth yn ymwneud ag adolygiad o drefniadau rhannu swyddi posibl (a dal swyddi dros dro) sy'n ymwneud â'r Senedd wedi'i chynnig yn y Bil SC(RhYE). Ym mis Ionawr 2024, argymhellodd y Pwyllgor Biliau Diwygio y dylid diwygio Bil SC(RhYE) i gael gwared ar y mecanwaith ar gyfer adolygu trefniadau rhannu swyddi posibl sy'n ymwneud â'r Senedd. At hynny, argymhellodd y dylai'r Pwyllgor Busnes ystyried cynnig sefydlu pwyllgor newydd yn y Senedd hon i archwilio materion sy'n ymwneud â rhannu swydd a dal swydd dros dro, neu ofyn i un o bwyllgorau presennol y Senedd sydd â chylch gorchwyl perthnasol i gynnal y gwaith. Derbyniodd y Pwyllgor Busnes yr argymhelliad hwn, gan nodi y byddai'n ystyried y cais a wnaed pan fyddai sicrwydd ynghylch y newidiadau deddfwriaethol (rhagwelir mai yn ystod tymor yr haf 2024 y bydd hyn).

Yn y cyfamser, gan fod cadeiryddion pwyllgorau yn rolau anstatudol ac felly nad oes angen newidiadau deddfwriaethol i'w galluogi i rannu swyddi, mae'r Pwyllgor Busnes wedi cynnal ystyriaeth gychwynnol o gynigion ar gyfer rhannu swydd cadeiryddion pwyllgorau. Roedd y gwaith cynnar hwn yn cynnwys ystyried gwybodaeth a gyflwynwyd i bwyllgorau'r Senedd, ac mewn manau eraill yn ymwneud ag effaith rhannu swyddi ar hygyrchedd a hyblygrwydd rolau, ac amrywiaeth y rheini sy'n eu cyflogi. Bydd y Pwyllgor Busnes yn dychwelyd at y gwaith hwn i raddau manylach, yn ystod tymor yr haf 2024.

Dylid nodi bod trefniadaeth busnes y Senedd a'r amserlen fel arfer yn faterion i'r Pwyllgor Busnes a'r Senedd benderfynu arnynt ar ddechrau ei thymor. Ym mis Gorffennaf 2022, cytunodd y Senedd ar nifer o newidiadau i'r Rheolau Sefydlog a oedd wedi'u cynnig gan y Pwyllgor Busnes yn dilyn adolygiad o Reol Sefydlog 34 dros dro, a chyfranogiad Aelodau o bell yn nhrefodion y Senedd, y naill a'r llall wedi'u cyflwyno mewn ymateb i bandemig Covid-19. Ar ôl ymgynghori ag Aelodau, grwpiau'r pleidiau ac eraill, cynigiodd y Pwyllgor Busnes y dylid cynnal y gallu i Aelodau gymryd rhan o bell yn y Cyfarfod Llawn a chyfarfodydd pwyllgor. Ar ôl i'r Senedd gytuno ar newidiadau i'r Rheolau Sefydlog, cyhoeddwyd canllawiau ar drafodion rhithwir a hybrid o dan Reol Sefydlog 6.17. Mae'r Pwyllgor Busnes wedi nodi y bydd hyn yn cael ei adolygu'n barhaus yng ngoleuni profiad yn ystod y Chweched Senedd.

O ran arloesiadau technolegol, mae Comisiwn y Senedd yn defnyddio amrywiaeth o dechnolegau sy'n helpu i gael gwared ar y rhwystrau i gyfranogiad ym musnes y Senedd, a allai fel arall atal unigolion neu grwpiau rhag sefyll etholiad.

Mae mesurau seiberddiogelwch cadarn wedi galluogi Comisiwn y Senedd i ddarparu offer TGCh sy'n galluogi cyfathrebu a chydweithio diogel a di-dor o unrhyw leoliad â chysylltiad i'r rhyngwrwd. Mae fideo-gynadledda, negeseuon gwib, a llwyfannau cydweithio rhithwir megis Microsoft Teams a Zoom yn hwyluso rhyngweithiadau amser real, gan ganiatáu i Aelodau weithio o wahanol leoliadau. Mae hyn yn ymestyn i drafodion seneddol ffurfiol fel Cyfarfod Llawn a chyfarfodydd pwyllgor, gan ganiatáu i Aelodau gymryd rhan yn llawn o bell, gan gynnwys pleidleisio.

Mewn ymateb i gynigion Diwygio'r Senedd, mae Prosiect Siambr 2026 wedi'i sefydlu o fewn y Rhaglen Ffyrdd o Weithio. Bydd y prosiect hwn yn darparu siambr estynedig, a fydd yn gallu cynnwys 96 o Aelodau. Yn ganolog i'r prosiect hwn mae gwelliannau i'r technolegau sy'n sail i'r Cyfarfodydd Llawn, a'r angen i sicrhau bod unrhyw newid yn ystyried anghenion pawb a allai fod yn dymuno sefyll etholiad i'r Senedd. Bydd asesiadau effaith cydraddoldeb llawn yn cael eu cwblhau ar gyfer y ddau brosiect wrth iddynt wneud cynnydd.

Fel llawer o sefydliadau, mae Comisiwn y Senedd yn ceisio harneisio manteision AI cynhyrchiol. Rhagwelir y bydd Aelodau'r Senedd yn gallu harneisio'r gwelliannau awtomeiddio ac effeithlonrwydd y gall y technolegau hyn eu cyflawni, gan ddileu llawer o dasgau beichus, arferol a rhyddhau amser Aelodau.

Bydd yr holl dechnolegau hyn yn buddio o welliannau yn y dyfodol, a byddant yn parhau i addasu i ganiatáu i Aelodau ymgymryd â'u rôl mewn ffordd sy'n gweddu i'w hanghenion penodol, ac i anghenion eu hetholwyr.